



בדק בית / דרור מרמור

## צרתם של האומללים באמת

חר (ר'), אחרי שיתפרסם דוח ההכנסות של משרד הביטוי ישראל וישלים את דוח ההוצאות שפורסמה היום (ג') הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שוב נופתע מהנתונים המצביעים על כך שכ-80% מהישראלים (ארבעת המיטונים התחתונים) חיים פה לכאורה במינום, עם סל הוצאות חודשיות שעולה בהרבה על סך ההכנסות שהם מקבלים מדי חודש.

למה לכאורה? בעיקר בגלל מה שמכונה בלמ"ס "הוצאות הדיור", סעיף המנפח בלי שום פרופורציות את הוצאה החודשית הממוצעת. על-פי הדוח שפורסם היום, כ-35% מסל ההוצאה החודשי של הישראלים – כמעט בכל עשירון שאותו נבחר – מופנה לדיור, עבור הוצאות כמו דמי שכירות והחזקת דירה (ארנונה, חשמל וכיוצא ב), הנתון המפחיד ביותר נמצא בעשירונים התחתונים, שם מתברר כי ההוצאה על דיור (2,962 שקל בחמישון התחתון ו-3,931 שקל בחמישון השני) עולה דהפקטו על 100% מההכנסה של אותם ישראלים, הן ממשכורת והן מקצבאות שהם מקבלים מהמדינה. אלא שלמרבית המול – מה שמסביר איך אנחנו בכל זאת עדיין רואים מדי יום אנשים

משויכים כסף מהכספומטים – האומללות, כאן הרבה יותר נמוכה. "הוצאות דיור", במבחן הבלמ"ס, נקבעות לפי שכר הדירה המוערך בדירה שבה גר אותו נסקר ("לו גר בשכירות בדירה רומה"). כלומר, מכיוון שכ-70% מהישראלים חיים בדירה משלהם (ועוד כ-5% גרים בדירות מוגנות, דמי-מפתח, או בדירה שספקה להם המדינה במחיר מסובסד), הם יכולים להחזיק את הראש מעל המים. מחיר השכירות התיאורטי של הבלמ"ס לא באמת מעניין אותם. התמול מולם לקנות או לקבל דירה בימים שפייס יותר, גם אם הלקם נאלצים עדיין להתמודד עם איראלה ספיוו משכנתא.

זו הסיבה שמצוקת הדיור בישראל עדיין שקופה למדי. כולם מבינים שהוצאות הדיור גבוהות הרבה יותר מדי, ומדועים לכך שמחירי השכירות לא משאירים עודף להוצאות חיוניות אחרות כמו חינך ותובת. אבל האמת היא, שזו עדיין צרתם של מתי מעט (כאופן יחס). לא צרתם של כל ה"דפוקים", שהכנסתם החודשית היא כמה אלפי שקלים למשך בית (יותר ממיליון משפחות בישראל מרוויחות פחות מ-10,000 שקל נטו לחודש), אלא צרתם של האומללים

באמת, משהו כמו 200 אלף ישראלים. כלומר, פחות מ-10% ממשקיהבית, שנאלצים לחיות בלי דירה בבעלותם ובלי שכר ראוי שישלם לפחות את עלות החזקת הדירה.

### בעיית האוברדראפט התופח

בישראל חיים היום 2.2 מיליון משקי-בית, וליותר מ-1.5 מיליון מהם ישנה דירה בבעלותם. רבים מאותם בעלי דירות מתמודדים מדי חודש עם עלויות של 300-400 שקל, ותשלומים עבור ארנונה ועוד בית. אמנם לא פשוט, אבל עדיין נסבל גם אם המשכורת היא פחות מ-6,000 שקל למשקי-בית (ממוצע השכר בארבעת העשירונים התחתונים).

הרוק בשוליים, הרבה תחת לרדאר, נמצאים אלה שאין להם דירה. אלה שצריכים להעביר באמת מדי חודש לשורת ההכנסות של ישראלים אחרים תשלום של 3,000 שקל עבור שכר דירה, מה שזורק אותם מיד – עוד לפני שהם רשבו ללכת לטרט או להתפרע בסופר – לבעיית האוברדראפט התופח מול הבנק.

כרגע הם שקופים. כי הם מעטים מדי, כי הם עניים מדי, כי הם צעירים מדי, כי מול כל שוכר אומלל יש משכיר מאופשר, וכי כשהבלמ"ס מדיברת על 80% מהישראלים החיים במינום – כאילו כולנו מתמודדים עם עם שכר-דירה בסעיף ההוצאות – היא הופכת את האוברדראפט לבעיה המונית ולא ממש רצינית, שאפשר כנראה לדרוח ולגלגל עד הפעם הבאה.

ואם זה מנתה משהו: מאחר שבכל ערב נכנסים וזוגות ישראלים חרשים לאותה קטגוריה אומללה (ולא דירה בבעלות, ועם שכר נמוך מדי שלא מספיק אפילו לשכירות ולהחזקת דירה), קרוב לוודאי שלא נוכל להמשיך לגלגל את הבעיה הזו עוד תקופה ארוכה. ●

## האבטלה בארה"ב בצל הבחירות

/ פרופ' איתן גלבוש

### זו שוב הכלכלה

מבחינה זו, ברומה לרווחולט, אובמה היה יכול לזכות באשראי נוסף מהבחורים, אבל זה היה מותנה במדיניות שתניב מגמת שיפור לאורך זמן. בבחירות 2008, אובמה עצמו יצר ציפיות גבוהות לשיפור משמעותי בכלכלה, כאשר סימנת הבחירות העיקרית שלו הייתה: "כן, אנחנו יכולים".

עד עתה לא הושג השיפור המצופה, ומכאן חשש הבחורים להעניק לאובמה תקופת כהונה שנייה. מאידך, המועמד הנגדי, רומני, לא הצליח לשכנע את הבחורים שהוא יצליח לעשות עבודה טובה יותר, ומכאן גם החשש להעדיף אותו.

**יתכנסו מקום חשוב בעימותים**  
ניצחונם של רומני על אובמה בעימות הטלוויזיוני הראשון ביניהם שיפר את מעמדו בסקרים, בעיקר במדינות המפתח המתדרגות. עדיין קשה לדעת אם הירידה בשיעור אבטלה



אובמה ורומני. שני עימותים נוספים

**ניצחנו של רומני על אובמה בעימות הטלוויזיוני מעמדו בסקרים. קשה לדעת אם הירידה בשיעור אבטלה תבעל את ההישג עדיין טוב יותר מזה של רומני, אבל המאבק ביניהם עדיין רחוק מהכרעה**

### אובמה ירש משק שמערכתיו קרסו

אחרי המשבר הכלכלי הנורא של 1929, הנשיא פרנקלין דילנו רווחולט הצליח להיבחר ארבע תקופות כהונה רצופות (אז עוד לא הייתה מגבלה על מספר תקופות הכהונה) אף שער מלהמת העולם השנייה, שיעורי האבטלה בארה"ב היו גבוהים מאוד, בין 15% ל-25%. רווחולט נבחר שוב ושוב מפני שהצליח לשכנע את הבחורים שהוא יום ומכצע תוכניות חרשיות לשיקום הכלכלה ושהיא חולכת ומשתפרת.

מבדיקת נתוני האבטלה בכל מערכות הבחירות לנשיאות שהתקיימו ב-40 השנה האחרונות, עולה כי המגמת, ולא השיעורים, השפיעו על שיקולי הבחורים. פורד, קרטור ובוש האב הפסידו משום שבשנת הבחירות שלהם מגמת האבטלה עלתה; ואילו ריצ'רד ניקסון, רונלד רייגן, קלינטון ובוש הבן הצליחו משום שהמגמה אצלים ירדה.

המשבר הכלכלי והפיננסי שפקד את ארה"ב ב-2008 היה התמודד ביותר מאז משבר 1929. אובמה ירש משק שמערכתיו קרסו, כולל הבנקים, מגזרי הבנייה ותעשיית המכנינית.



משולה לנכה במצב קשה. הכלכלה האיראנית

## הכלכלה האיראנית בצל הסנקציות / יוסי פריימן

### חבית חומר נפץ

לבנקים ולמוסדות השלטון – צפוי ייסוף מלאכותי בשער הריאל. זאת, כאשר ב"שוק השחור" יפוחת שער הריאל לפיחות הזה יש משמעות עצומה כי איראן נאלצת לייבא למדינה את כל המוצרים שהיא לא מייצרת מבית, ובשל הפיחות מחירים מונק בשיעורים של פי שלושה-ארבעה בתוך חודשים בודדים. זה אומר: אינפלציה, עליית מחירים, ירידות ערך הכסף ומיליוני משפחות שיוררות מתחת לקו העוני.

הפיחות היא: קריסה כלכלית של מיליוני משפחות שלא יוכלו לעמוד בעלויות של חיי היום-יום היות ולרכוש מוצרי צריכה יום-יומיים שיש בהם מרכיבים של ייבוא. מצב כזה צפוי ליצור מרמור ותסכול, כי לאנשים שעמלו במשך שנים נשחקו חסכונות היתכלת הכלכלית שלהם נפגעה בבת אחת. אוכלוסיית איראן מונה 75 מיליון נפש והתוצר שלה עומד על 490 מיליארד דולר. בהשוואה לישראל – התוצר של איראן הוא אמנם כפול משל ישראל, אך האוכלוסייה היא פי תשעה, והמשמעות היא, שאיראן זקוקה לכמויות אדירות של מט"ח כדי להאכיל את עשרות מיליוני תושביה.

**שתי ידיים קשורות**  
אם נוסף לכך את המגבלה שיש לאיראן על ייצור מוצרי אנרגיה ואת הגניירה של רשת הסוויפט, שמעבירה כ-80% מהתעבורה הפיננסית בעולם – המדינה עומדת עם שתי ידיים קשורות. כך שהכלכלה האיראנית משולה לנכה במצב קשה שנדרש לפעול עם דילול משמעותי במשאבים. כלומר, יכולת צבירת המשאבים של איראן הוגבלה קשות וקשרי הסחר והפיננסים שלה נפגעו קשות – והשאלה היא: כמה זמן הכלכלה האיראנית תוכל להתגלח ככה.

חצי-הנהמה של המשל האיראני היא קוראיה-הצפונית, שהתמ"ג שלה הוא 35 מיליארד דולר בשנה ויש בה 25 מיליון תושבים, כלומר, יחס התמ"ג לנפש נמוך פי כמה מזה של איראן. עם זאת, העם האיראני לא רומה במהותו ובאישיותו לציבור בקוראיה-הצפונית. אוכלוסיית טהרן שונה בכך שהיא הרבה יותר משכילה, של לה ציפיות ודרישות והיא מודעת למה שקורה בשוק. זו אוכלוסייה שהייתה פתוחה למערב שלא רוצה להיות נתונה לחסדים של דיקטטורים.

המסקנה מהעיון שעברה כלכלת איראן היא, שהמשלה במדינה יושב על חבית חומר-נפץ סוציאוקומונית שעולה להתפוצץ בכל רגע. ככל שמטבע האיראני מישך לאנדר מערכו, כך האזרחים יהיו פחות סבלניים וסובלניים, והסיכון ליציבות המשטר ילך וגובר.

הכותב הוא מנכ"ל קבוצת פריקו המתמחה בניהול סיכונים הפעילות המסורתית של החלפנים ולייחד את המסחר במט"ח

## חינוך / עו"ד יצחק בוכבה

### עלה-תאנה



החלטת בג"ץ הפרסם את נתוני מבחני המיצ"ב חושפת את אחת הרעות החולות של מערכת החינוך: בישראל יש שתי מערכות חינוך – אחת לשכבות המבוססות והשנייה לשכבות החלשות. שתי מערכות חינוך אלה מקבלות סל חינוך שונה, ובהתאמה גם ההישגים הלימודיים של שתי מערכות חינוך אלה הם שונים. השאלה כבר אינה אם יש או אין חוסר שוויוניות במערכת החינוך, אלא כיצד פותרים את חוסר השוויון בין שתי מערכות החינוך שקיימות בישראל, והאם משרד החינוך ושר החינוך בראשו מבצעים כל שביכולתם לסגירת הפער בין השכבות המבוססות לחלשות. בהקשר זה, בישר שר החינוך גרעון סער לוועדת החינוך של הכנסת לקראת פתיחת שנת הלימודים, כי משנת הלימודים הקרובה משרד החינוך יבססר תשלומי הורים לטוילים שנתיים באופן דיפרנציאלי, בהתאם למצבו הכלכלי-חברתי של בית-הספר. ההתמקה לביצוע המהלך באופן דיפרנציאלי הייתה: לתת ביטוי לצדק החברתי. ימים מספר קודם הודיע השר במפגש עם ראשי מועצות אזוריות כי הוא מתנגד ליוזמת משרד האוצר לתקצוב

**תמוה, שמשדר החינוך המופקד על חיווך מקצועות הליבה, לא בחר לחזק את השכבות החלשות בתוספת של שעות הוראה, במקום סבסוד של טוילים. שוב התקצוב לחלשים נמצא בשוליים ולא בלב המערכת**

דיפרנציאלי של תחומי החינוך והרווחה; ועתה חש השר לתת לשכבות החלשות פיצוי ברמות סבסוד דיפרנציאלי של טוילים. תמוה, שמשדר החינוך המופקד על חיווך מקצועות הליבה ורוש ללימודי ליבה מהמגזר הרדי כהנאי להערכת תקציבים, לא בחר לחזק את השכבות החלשות בתוספת של שעות הוראה במקום טוילים. מרובי בעלה-תאנה שזרק לשכבות החלשות, שאחרי עולם כמנהגו נוהג. משרד החינוך מכסה בעלה רומה את הוצאות דמי השכפול של בתי-הספר שהוא מבצע בדיפרנציאליות. שוב התקצוב לחלשים נמצא בשוליים ולא בלב המערכת.

כדי להבין את המצוקה והפערים ברמת החינוך שמקבלים החוקים לעומת החלשים בחזר אל הנתונים. מחקר שפרסם מרכז חוקי והמידע של הכנסת להצעת הקצבי משרד החינוך לשנים 2011-2012 הראה שסל החינוך שממנו נהנה תלמיד באשכול החברתי-יכלכלי החוק הוא 8,528 שקל, בומן שתלמיד באשכול החלש מקבל 4,013 שקל, פערים שאותם ממונת ומשמרת המדינה.

### לאזן את חלוקת המשאבים

החובה של משרד החינוך היא לאזן את חלוקת המשאבים בין כל צרכני החינוך, כך שתלמידי מרקע חלש יקבל השקעה כספית דומה לתלמיד מרקע חזק. המחוקק קבע חובה זאת בחוק חינוך ממלכתי, שבו הטיל על המשרד להעניק שוויון חינוכי ויותר משכילה, של לה ציפיות ודרישות והיא מודעת למה שקורה בשוק. זו אוכלוסייה שהייתה פתוחה למערב שלא רוצה להיות נתונה לחסדים של דיקטטורים.

הכותב, לשעבר ראש עיריית אור יהודה, הוא מחבר הספר "הילד מהכניסה השלישית"